

TEKST //

TORBEN ELSIG-PEDERSEN, REDAKTØR

ILLUSTRATION //

BYGGERIETS KVINDERÅD OG SIDSE ELSIG

Kønnet er helt skævt

Mændene vender ryggen til en lang række akademiske uddannelser. Kvinderne kan ikke få praktikplads i erhvervsfagene. Danmark er præget af et skævt og kønsopdelt uddannelsesvalg, som nu får alt fra erhvervsorganisationer til fagforeninger til at tale om spild af talentmasse

Et kønsdelt arbejdsmarked er ikke blot et spørgsmål om ligestilling, men spiller også en væsentlig rolle i forhold til mangel på arbejdskraft. Der er nemlig en tydelig tendens til at stærkt kønsopdelte brancher også er dem, der har størst mangel på medarbejdere. Derfor er en bred skare af aktører på uddannelses- og erhvervsområdet med forskellige midler gået til kamp mod det kønsopdelte arbejdsmarked.

Dansk Byggeri har for eksempel haft et kvinderåd, der skulle give bud på mulige løsninger, for at få flere kvinder ind i byggefagene. Initiativet var et forsøg på komme manglen på arbejdskraft i branchen til livs.

Men tømrermester Trine Callesen fra TTCbyg på Fyn, der selv havde plads i kvinderådet, mener der er lang vej til at få ændret holdninger omkring både byggefagene og erhvervsskolerne.

»Det er flere år siden jeg selv skulle vælge uddannelse, og mit første valg var også en boglig uddannelse. Byggefagene står ikke øverst på pigernes ønskeliste, og jeg tror desværre ikke den holdning har ændret sig meget siden,« siger Trine Callesen, der selv læste antropologi på universitet, før hun blev uddannet tømrer.

»Holdningen politisk og i samfundet generelt er jo nok lidt, at man altid kan blive håndværker, hvis ikke man kan blive andet. Og i Danmark er der er nogle meget stærke normer om, hvad der er kvindefag og mandefag. Jeg boede selv i USA i nogle år, og der oplevede jeg en noget anden tilgang. Så hvis vi skal ændre det, så kræver det både

>> Ingen af os kan sige os helt fri for at have ubevidste fordomme om køn. Derfor er det vigtigt, at såvel pædagoger og lærere rustes bedre til at udfordre traditionelle forestillinger om piger og drenges evner.

HENNING THIESEN,
FORMAND FOR DJØF.

at politikerne og håndværksfagene ændrer signaler.«

Hun karakteriserer byggebranchen som lidt gammeldags, hvor man gør som man altid har gjort.

»Der er mange fordomme om, at det nok også er lidt besværligt med kvinder, for hvad gør man så med toiletforhold og lignende. Men det er fordomme. I praksis er det jo sjældent et problem, for det er til at løse uden de store problemer,« siger den fynske tømrermester.

Mangel på arbejdskraft

Der er nok at gøre op med. Kigger man i søgningen til erhvervsuddannelserne, så var det 27,3 procent af drengene fra 9. og 10. klasse, der i 2019 søgte en erhvervsuddannelse, mens kun 12,4 procent af pigerne valgte erhvervsvejen. Og der er store forskelle inden for de enkelte brancher.

»Når vi har uddannelser, der kun appellerer til mænd eller kun appellerer til kvinder, har vi på forhånd afskåret halvdelen af de kvalificerede ansøgere. Det er klart, at det bidrager til mangel på arbejdskraft i nogle fag,« lyder det fra Mads Eriksen, der er uddannelses- og forskningspolitisk chef i Dansk Erhverv.

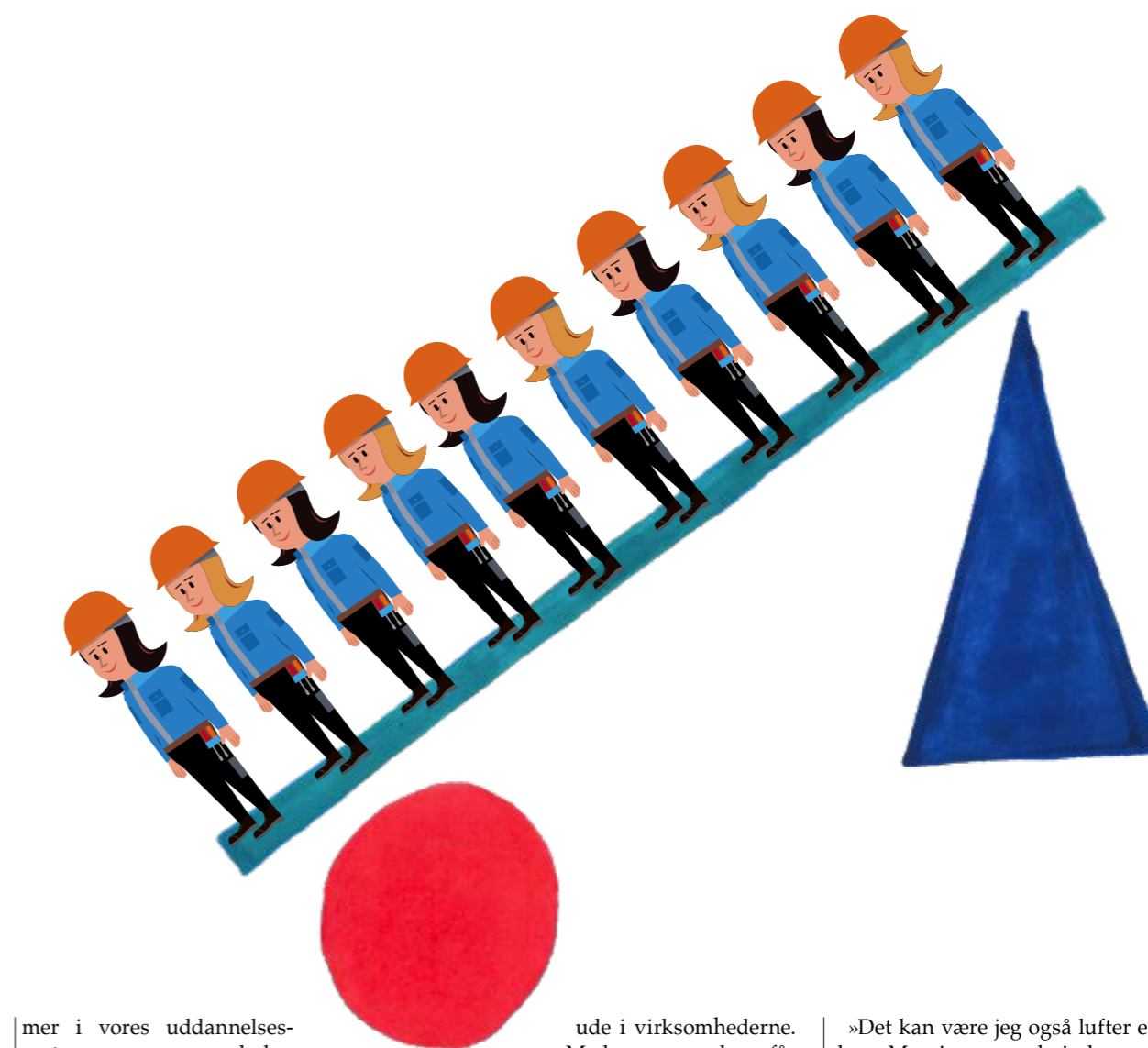
Netop det meget kønsopdelte uddannelses- og erhvervsvalg, er hovedårsag til at Dansk Erhverv har bedt regeringen om at nedsætte en kønskommission.

Ønsker en kønskommission

»Mangel på arbejdskraft er en af dansk erhvervslivs største udfordringer. Næsten alle områder, hvor der er mangel på arbejdskraft, er ligeledes enten kvinde- eller mandefag,« siger direktør i Dansk Erhverv, Brian Mikkelsen.

Organisationen peger samtidig på et andet stort problem. Nemlig at de mange som aldrig får en uddannelse. To ud af tre af dem er mænd. Det betyder, at samfundet også på den konto går glip af mere kvalificeret arbejdskraft. »Det er et kæmpe spild for både den enkelte og for samfundet,« hedder et i et oplæg fra erhvervsorganisationen.

»Vi kan kæde to af de største proble-

mer i vores uddannelses-system sammen med køn. Derfor foreslår vi en kønskommission, som skal se på, hvordan vi kommer nogle af disse kønsproblemer til livs,« siger Brian Mikkelsen.

Piger får ikke praktikplads

Men nogle af løsningerne ligger måske også hos erhvervene selv. For selv de piger, som har valgt en erhvervsuddannelse, kan have svært ved at få fodfæste gennem en praktikplads. Tal fra Danmarks Statistik viser, at kvinderne er overrepræsenteret med 13 procentpoint i gruppen af erhvervsskoleelever uden en praktikplads.

»Der har de seneste år været fokus på erhvervsuddannelseselever og deres mulighed for at få praktikpladser

ude i virksomhederne. Med vores analyse får vi viden om, hvilke elever, som har svært ved at finde en praktikplads. Vi kan eksempelvis se, at kvinder på visse områder har noget sværere ved at finde en praktikplads end mænd,« siger Kasper Marc Rose Nielsen, der er fuldmægtig i Danmarks Statistik.

For eksempel er tømrerfaget præget af stor kønsulighed. Blandt tømrerelever i virksomhedspraktik udgjorde mændene således 98 procent.

Tømrermester Trine Callesen ser en stor fordel i at få flere kvinder ind i byggefaget, fordi de fleste arbejdspladser fungerer bedst, hvis der både er mænd og kvinder, ligesom kvinderne måske sætter et andet fokus end mændene:

»Det kan være jeg også lufter en fordom. Men jeg synes kvinder er rigtig gode til en god kundetakt og går mere op i detaljerne, så kunden får et godt slutprodukt. Derfor har vi også brug for kvinderne i erhvervsfagene,« siger Trine Callesen, der dog er bange for det har lange udsigter.

»Det vil jo for det første kræve nogle kvindelige rollemodeller som kan promovere faget, men det kræver også at virksomhederne selv ændrer holdninger. Jeg har foreslået, at et af optagelseskriterierne i Dansk Byggeri kunne være, at man holdt et møde med nye virksomheder for at synliggøre visionen om flere kvinder i faget. De store virksomheder har nok en strategi, men der skal meget til holdningsmæssigt at flytte alle de små og mellemstore virk-

>>>

somheder, som immervæk tager rigtig mange lærlinge.«

Opgør med stereotypt kvindebillede

Byggeriets kvinderåd opfordrer i sine anbefalinger til en stor kommunikationsindsats, som bl.a. gør op med det stereotype billede af kvindelige håndværkere og generelt skal fordommene om håndværkere udfordres og nuanceres i mediebilledet. Desuden skal fag og kultur gentænkes på erhvervsskolerne for som det bl.a. hedder i oplægget: "Helt ubevidst reproduceres fordomme og stereotyper om køn i undervisningssammenhænge, og det kan forstærke kvindernes oplevelse af at være et fremmedelement på en håndværksuddannelse."

Kønsskævheden er ikke kun et problem i erhvervsfagene. På de videregående uddannelser er 57 procent af de nye studerende kvinder og der er også her meget store forskelle på, hvilke fag der vælges af mænd og kvinder.

Formanden for Djøf, Henning Thiesen, slår derfor samme argument an, som høres omkring de erhvervsfaglige brancher. Nemlig at samfundet går glip af talent, når en række uddannelser kun rekrutterer fra halvdelen af talentmassen.

Derfor efterlyser også Djøf en national handlingsplan for et mindre kønsopdelt uddannelsesvalg og arbejdsmarked.

Bedre vejledningsindsats

Henning Thiesen konstaterer, at vi bliver mødt med kønede forventninger allerede fra vi er helt små:

»Ingen af os kan sige os helt fri for at have ubevidste fordomme om køn.

Derfor er det vigtigt, at såvel pædagoger og lærere rustes bedre til at udfordre traditionelle forestillinger om piger og drenges evner,« siger

han, og peger desuden på en bedre vejledningsindsats:

»Tilsvarende skal vejledningsindsatsen på skoler og ungdomsuddannelser også udfordre traditionelle køns kategorier, så drenge og piger bestyrkes i flere muligheder end de oplagte.

Forståelsespapiret, som ligger til grund for regeringsdannelsen, fremhæver behovet for at styrke vejledningsindsatsen i folkeskolen. Det er vigtigt, at dette også sker med fokus på nedbrydelse af kønsstereotype forestillinger og ubevidste bias om pigers og drenges talenter og interesser.«

Henning Thiesen påpeger, at det umiddelbart ikke i sig selv er et problem, at mænd og kvinder vælger forskellige uddannelser. Men det er et

>> Der er mange fordomme om, at det nok også er lidt besværligt med kvinder, for hvad gør man så med toiletforhold og lignende.

TRINE CALLESEN,
TØMRERMESTER

problem, hvis snævre forestillinger om, hvad drenge og piger, mænd og kvinder, egner sig til, spænder ben for den enkeltes muligheder for at kunne vælge frit fra alle hylder. Og samfundet går glip af talent, når en række uddannelser primært tilvælges af det ene køn og altså kun rekrutterer fra halvdelen af talentmassen.

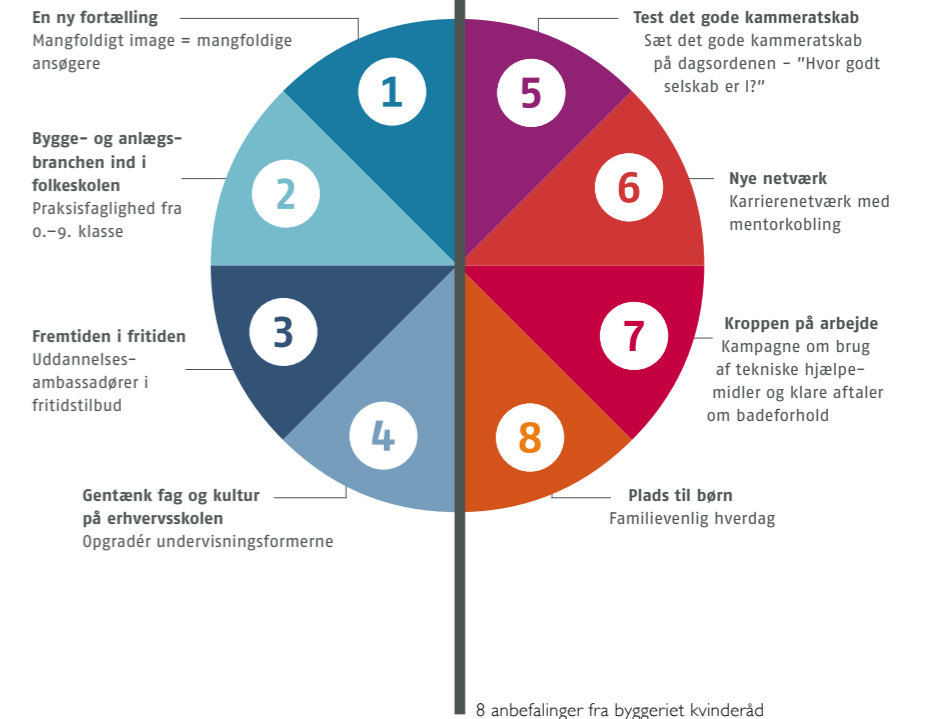
Frida Wikstrand, der er dr. phil i arbejdsvitenskaber ved Malmö Högskola konstaterer, at der i Sverige har været stort fokus på, at kønnet ikke må ekskludere i forhold til valg af uddannelse og erhverv. Et fokus, der for alvor først nu synes at få bredt fokus i Danmark med både erhvervsorganisationers og fagforeningers interesse for feltet.

Stereotype forestillinger om kønnenes evner og kompetencer er heller ikke hensigtsmæssigt ud fra en samfundsøkonomisk betragtning, da bagsiden af det meget kønsopdelte arbejdsmarked, der i særdeleshed gør sig gældende for Danmark, er manglende fleksibilitet, når mænd og kvinder deler sig i forskellige sektorer, brancher og fag. Et mere balanceret arbejdsmarked ville bedre kunne tilpasse sig, når der er mangel på arbejdskraft inden for bestemte fag.

Anbefalinger

Tiltrækning

Fastholdelse

ARBEJDSMARKEDET FOR ERHVERVSUDDANNEDE ER SKARPT OPDELT PÅ KØN OG SEKTOR

En række erhvervsuddannelser er udprægede mande- eller kvindedefag, og de leder ofte ret entydigt til beskæftigelse i enten private eller offentlige virksomheder og institutioner.

Blandt de beskæftigede med en tømreruddannelse er 99,6 pct. mænd i slutningen af 2017, og omvendt er 99,6 pct. af de beskæftigede med en uddannelse som sundhedsserviceseekretær kvinder.

Også blandt beskæftigede med uddannelse som VVS'er, mekaniker eller murer er kvinder stort set ikke eksisterende. Omvendt udgør mænd under 7 pct. af de beskæftigede med uddannelse som enten ernæringsassistent, frisør eller med en social- og sundhedsuddannelse.

Det viser publikationen "Erhvervsuddannelser i Danmark", som giver et samlet billede af erhvervsuddannelserne, eleverne og arbejds-

markedet for personer med en erhvervsuddannelse. Det er første gang, Danmarks Statistik udgiver publikationen.

Kvinder i det offentlige

Publikationen viser også, at de erhvervsuddannede mænd i højere grad end kvinderne arbejder i det private, mens kvinderne finder beskæftigelse i den offentlige sektor: 91 pct. af de erhvervsuddannede mænd er

privatansatte, mens det gælder for færre end 60 pct. af kvinderne ultimo 2017. Forskellen hænger bl.a. sammen med, at kvinderne i højere grad end mænd tager uddannelser, der er efterspurgt på det offentlige arbejdsmarked.

Mænd tjener mest

Publikationen ser også på indkomstforskelle og andelen af selvstændige. Indkomstforskellen

mellem kønnene er større, når man sammenligner kvinder og mænd med en erhvervsuddannelse, end når man sammenligner andre beskæftigede kvinder og mænd. 44,3 pct. af mænd med erhvervsuddannelse i arbejde har over 400.000 kr. i erhvervsindkomst, mens det kun gælder for 19,3 pct. af kvinderne. Blandt den øvrige erhvervsaktive befolkning har 30,1 pct. af kvinderne og 43,9 pct. af mændene en erhvervsindkomst over 400.000 kr.

Når det kommer til selvstændige, er erhvervsuddannede med 7,5 pct. i 2017 den uddannelsesgruppe, der har den største andel af selvstændige. Også her er der dog kønsforskelle, idet 75 pct. af de selvstændige med en erhvervsuddannelse er mænd, mens kun 55 pct. af alle erhvervsuddannede er mænd.